

Педагогическо списание на
Великотърновския университет
„Св. св. Кирил и Методий“

**ПЕДАГОГИЧЕСКИ
АЛМАНАХ**

Брой 2, 2019

**110 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА НИКОЛА ЙОНКОВ ВАПЦАРОВ
110 YEARS FROM THE BIRTH OF NIKOLA VAPTSAROV**

**ВАПЦАРОВСКА МЕЖДУНАРОДНА ПРЕМИЯ
„МОРЕТО И МАШИНИТЕ“**

Илия Петров Пеев

Висше военноморско училище “Никола Йонков Вапцаров“

**VAPTSAROV INTERNATIONAL PRIZE
„THE SEA AND THE MACHINES“**

Iliya Petrov Peev

Nikola Vaptsarov Naval Academy of Varna

***Abstract:** The paper is a result of 10 years of research on the literary work of Nikola Vaptsarov and is a sequel of the author's monograph about the poet and the sailor, who related the sea and the machines with the human's soul and who praised faith and love, freedom and peace, issued in 2009.*

Nikola Vaptsarov's contribution as a poet and an innovator in creating new poetic forms and giving a soul to the machines, the ships and the sea has been investigated.

Considering the great contribution of Nikola Vaptsarov to the spiritualization of the sea and the machines and creating a unified harmony and synergy with the human soul the author proposes establishing a Presidential Vaptsarov International Prize “The Sea and the Machines”.

***Keywords:** Nikola Vaptsarov, sea, ships, machines, man, human soul, love, prize.*

ВЪВЕДЕНИЕ

През 2019 година човечеството ще отбележи 110-та годишнина от рождението на Никола Йонков Вапцаров – Моряка, поетът, който прослави нашата Родина далеч зад нейните географски граници.

Никола Йонков Вапцаров – Моряка е поет новатор не само в създаването на нови поетични форми, но преди всичко с това, че с поезията си формира ново мислене и нов светоглед в човека и най-вече в младите хора по света, той вдъхна душа на машините, корабите и морето, които възпя в своите песни и ги сля в единна хармония и синергия с душата на човека.

Тази страна от поезията на Никола Вапцаров е малко проучена в българската и чуждестранната литература. Това ни мотивира да направим специално за читателите на списание „Педагогически алманах“ интроспективна психолого-педагогическа ретроспекция и футурологична човеко-машинна

перспектива и технологична проекция на Вапцаровото творчество. Този иновативен подход позволява да сътворим мост от парните машини на огняроинтелигента Никола Вапцаров до симбиозата на човеко-електронния интелект и одухотворените машини на третото хилядолетие.

По такъв начин читателите на списание „Педагогически алманах“ ще имат възможността да се докоснат до непознатия и вдъхновяващ свят на поета Никола Йонков Вапцаров и да открият нещо, което досега е било невидимо за тях: ще могат да почувстват с вътрешното си зрение единния пространствено-времеви континуум, да открият нови научни парадигми и връзката между Вапцаровото единение с машината и нейната душа (*Моторни песни, Спомени от миноносците*) и сливането на човека с компютрите в дигиталния век, по прогностиката на професор Мичио Каку (*Бъдещето на ума, Бъдещето на човечеството*) (Каку 2014; 2018).

Докосването до Вапцаровото творчество от позициите на днешния дигитален век дава възможност да изпитаме насладата от своеобразен технологичен скок във времето: от първата промишлена революция, свързана с парните двигатели, до четвъртата (Industry 4.0), свързана с физиката на молекулярно ниво, изкуствения интелект, био- и нанотехнологиите, което позволява да се запознаем с радикално нова теория за съзнанието, механиката на мисълта, интерфейса между човешкия мозък и компютрите, с Вапцаровата любов към одухотворените машини.

МЕТОДОЛОГИЯ

Настоящото изследване е резултат от над 30 годишни авторски проучвания върху човешкия фактор в модерните индустрии, мореплаването, авиацията и космонавтиката, психологията и педагогиката на висшето образование и подготовката на командни кадри с висше образование. Статията е базирана на издадената през 2009 г. монография „Никола Йонков Вапцаров – Моряка. Поетът, който сроди морето и машините с човешката душа и възпя вярата и любовта, свободата и мира“ и продължилите изследвания през последните 10 години след публикуване на монографията (Пеев 2009).

Мощен мотив и стимул за окончателното представяне на статията в сегашния формат са плодотворните творчески дискусии от месец април т.г. досега, с професор д-р Веселина Петрова, главен редактор на списание „Педагогически алманах“, в хода на които възникна нейната идея да се постави акцент върху **педагогическата триада** Възпитателни, Образователни и Развиващи акценти в творчеството на Никола Йонков Вапцаров, което приех радушно¹. Тази педагогическа идея на професор Веселина Петрова много ми допадна, тъй като я асоциирам с педагогическото кредо и веруя на нашия любим преподавател по „Теоретична механика“ от курсантските ми години във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ капитан I ранг о.р. доц. д-р инж. Цветан Илиев Папазов – учен, изобретател, изпитател, педагог и душевед (Пеев 2016). Неговият прозорлив ум беше схванал съдържанието, сложността и дълбочината на основните съставни елементи на обучението и педагогическото убеждение, изразено в **триадата от методи за убеждаване на Аристотел**, в чиито елементи той влагаше свой иновативен принос:

ЛОГОС

(Познание, Наука, Смисъл, Логика)

ЕТОС

(Етика, Достоверност, Честност)

ПАТОС

(Емоции, Прочувственост, Страст)

В моето проучване съм характеризирал всички елементи на Аристотеловата педагогическа триада и съм разкрил тяхното проявление в дейността на капитан I ранг Цветан Папазов.

¹ Изказаната от главния редактор на списание „Педагогически алманах“ професор д-р Веселина Петрова идея за използване на **педагогическата триада** Възпитание, Образование и Развитие при разглеждане творчеството на мариниста Никола Йонков Вапцаров напълно хармонира с **целта** на предлаганата за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“: Да стимулира развитието на науките за морето, образованието и възпитанието на морски кадри, постижения в областта на безопасността на корабоплаването.

Когато слушахме в захлас лекциите на капитан I ранг Цветан Папазов по Теоретична механика със сложните формули, уравнения, дименсии и диаграми, ние се вълнувахме от неговите вдъхновяващи увлекателни разкази за Машината. Той с нескриван възторг ни представяше Машината като жив организъм, роден от симбиозата на човешкия интелект и трансформацията на енергията, синергичната връзка между Статиката, Кинематиката и Динамиката. Затова в неговите часове ние изпитвахме още по-силна любов към морето и машините, които нашият патрон Никола Йонков Вапцаров възпя в ненадмината и до днес маринистика в световната художествена литература².

В статията „Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ са използвани следните **изследователски методи**: анализ, синтез, библиографски метод, проучване и обмяна на опит, херменевтичен и футурологичен метод, експеримент, интроспекция, ретроспекция, проекция, моделиране и прогнозиране.

РЕЗУЛТАТИ

В монографията „Никола Йонков Вапцаров – Моряка. Поетът, който сроди морето и машините с човешката душа и възпя вярата и любовта, свободата и мира“ втора глава е посветена на темата: *Духовната връзка между хората, морето и машините* в поезията на Никола Вапцаров – Моряка (Пеев 2009).

В резултат на проучването се прави следното предложение:

1) Да се учреди Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ за стимулиране развитието на науките за морето, образованието и възпитанието на морски кадри, постижения в областта на безопасността на корабоплаването.

Наградата е морална и не изисква финансово покритие, нито създаване на нов правен механизъм. Определянето на кандидатите и връчването на наградата „Морето и машините“ се извършва по подобие на утвърдения статут на наградата „Джон Атанасов“.

Президентската награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ се връчва ежегодно в навечерието на 7 декември – рождения ден на поета.

Наградата „Морето и машините“ е ново държавно отличие и няма нищо общо с връчваната от кмета на град Банско на 5 години литературна награда на името на поета Никола Вапцаров.

Предложението за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ е публикувано в редица научни издания в нашата страна и в чужбина, както и в медиите за обсъждане в редица държави – Република България, САЩ, Великобритания и др.

ДИСКУСИЯ

Никола Йонков Вапцаров не е велик мореплавател, нито е известен като велик морски учен, изобретател и конструктор, той няма конкретни приноси в науката и технологиите, не се е трудил на научното поприще, няма научни звания и степени. Неговите изобретения и конструкции са в други области на познанието – душата на човека и неговата духовност, менталната сфера, ноосферата (Едуард Льо Руа, Пиер Тейяр дьо Шарден, Владимир Вернадски). Художествените приноси на Никола Вапцаров са в други измерения и ментални пространства – Човешката душа в нейните три основни части и три основни пътя: Тимос, Разум и Желание, по определението на Платон и професор Франсис Фукуяма – един от най-видните законодатели на съвременната световна интелектуална мода.

Никола Вапцаров е откривател на духовната връзка между човека и машината. Поетът Моряк вдъхна душа в машините и корабите, одухотвори машините – онези машини, които в предишните векове хората чупеха, защото им отнемаха хляба, и се опасяваха от бунта на машините, а днес продължават да се страхуват от тях и колкото по-умни стават машините, толкова повече ще нарастват и страховете на хората – страх от апокалипсиса на роботите и киборгите.

Съвременните страхове на човека са съвсем основателни. За 2018 г. в Южна Корея на 10 000 работници се падат по 710 работа, в Сингапур плътността е съответно 658 работа, в Япония – 308, в Германия – 322 и пр.

² Има растяща потребност от издигане ролята на педагогиката в образованието и възпитанието на морски командни кадри, а и въобще в подготовката на ръководни кадри с висше образование. В тази сфера дефицитът е огромен!

През 2016 г. Клаус Шваб, президент на Световния икономически форум в Давос, прогнозира, че новите технологии може да „роботизират“ човечеството, само след 4 години роботите ще вземат работата на 7 милиона души.

Интернет мрежата, която през 2014 г. папа Франциск обяви за „дар от Бога“, е ресурс и облага на нашето време, тя е източник на немислими досега знания и взаимоотношения, но крие огромни опасности и рискове. Дезинформация, съзнателно и целенасочено изкривяване на факти и междуличностни отношения, които често се използват за дискредитиране. Затова в посланието си за 53-я Световен ден на социалните комуникации, който бе отбелязан на 2 юни 2019 г., папа Франциск призова: От интернет общностите към човешките общности!

Създателят на Интернет, **британският учен и компютърен специалист Тим Бърнърс-Лий** на 12 март 2019 г., по случай 30-та годишнината на Интернет, отчете негативни аспекти в развитието на своето творение и в открито писмо заяви: **Интернет вече не е „сила за правене на добро“**. Той посочи три главни причини за сегашното състояние на Интернет: 1) Спонсориран от държави хакерски атаки и онлайн заплахи; 2) Наложената система за печалба от реклами; 3) Крайното и обидно поведение в мрежата.

В пространството на новия цифров космос се променят обликът и структурата на личността, възникват нови модални типове личност: Човек глобален (Homo globalis), Човек дигитален, цифров (Homo digitalis, Digital Man), Човек мобилен (Homo mobilis), които са обект на изследване не само от науката, но и от изкуството. През 2016 г. триото швейцарски драматурзи Moïra Gilliéron, Ariane Koch и Zino Wey (GKW) създадоха пиесата „Homo digitalis“, в която описват процесите на „мутация“ на човека в цифров, дигитален човек. Homo digitalis се намира в обществото благодарение на Internet, но е самотен, експлоатиран, изпълнен със страхове за своето настояще и бъдеще. Духът на дигиталния човек Homo digitalis се разтваря в Internet/Мрежата.

Тъкмо тук откриваме растящата потребност от поезията на Никола Вапцаров, в която Морякът одухотворява машината и създава нов тип хуманни отношения между машината и човека, корабите и морето. Това е в пълна хармония с концепцията на Международната морска организация (ИМО) за модерното корабоплаване, в което **човешкият елемент е изведен на челна позиция!**

Науката и изкуството с различни методи разкриват реалните процеси на изместване на човека от машините и роботите, при което възникват проблеми, свързани със самоопределението на човека и криза в идентичността на отделната личност, отчуждение, агресия и автоагресия, бягство в социалните мрежи. В тези процеси на изместване се създава чувството, че човек сякаш преминава на „втори план“ и възниква т.нар. вторична дехуманизация.

Човекът в цифровата епоха е изправен пред нови феномени и изпитания. Четвъртата промишлена революция (Industry 4.0) заличава границите между физическите, цифровите и биологическите технологии. Програмирането, цифровият инженеринг, механотрониката и робототехниката са неразделна част от човешкия живот, с огромни мащаби и скорост се развива новото бъдеще на IT-индустрията, мобилните мрежи от пето поколение 5G вече не са само на хоризонта, а навлизат в бита.

Превенцията на паниката от бунта на машините и заместването на страха от машините с любов към машините по вапцаровски е глобален и **цивилизационен проблем за XXI век**, пренесен още от предходните два века. Ние трябва да се гордеем, че българинът Никола Вапцаров е предложил неговото решение през първата половина на миналия век.

Никола Вапцаров решава този **цивилизационен проблем** чрез своето поетично изкуство, тук научните методи са безсилни да помогнат – вместо страх и опасения от бунта на машините, той вдъхна душа на машините и любов към машините – Машината за Моряка поет беше неговата Любима! В това отношение есето „*Спомени от миноносците*“ е ненадминат литературен шедьовър в световната култура. Есето е включено в Юбилейния сборник по случай 50-та годишнина на Морското училище (1881–1931), публикувано на стр. 172 в същия сборник (Юбилеен сборник, 1931).

Решаването на посочения цивилизационен проблем с художествени методи и значимостта на това **поетично откритие** на Никола Вапцаров могат да оценят пълноценно моряците, летците и космонавтите, в чиито среди най-напред се заговори за качествено нов тип безопасност – **култура на безопасността**, а мореплавателните компании разработват **кодекси за Душата на компанията!**

В тези кодекси основополагаща е духовната връзка между носителите на висок професионализъм. Като бележит поет, хуманист и революционер Никола Вапцаров достойно зае своето място сред най-силните, най-смелите творци на прогреса. В духовно извисената професионална среда Вапцаров е ненадминат със своето талантливо поетично творчество, пропито с художествените прозрения на поета и Моряка, Огняроинтелигента, създателя на духовната връзка между човека и машината. Тези неоспорими художествени прозрения тепърва започват да се ценят от най-реномираните морски корабоплавателни компании и Международната морска организация, но не се споменава кой е техният автор. България в това пространство все още е неизвестна и нашата задача е да посочим кой е истинският автор на духовната връзка между човека, морето и машините.

Тук е необходимо уточнението, че в духовната връзка между човека, морето и машините Никола Вапцаров разкрива възпитателната сила на приемствеността между поколенията. И в наши дни звучи актуално неговата уникална реч, произнесена при завършването на Морско училище през 1932 година. Тази Вапцаровска реч е един не само **литературен художествен шедьовър**, а и **педагогически шедьовър**. Чрез нея, още като випускник Вапцаров, убедително разкрива огромната съзидателна, формираща и развиваща роля на духовното единство между командирите, преподавателите и техните възпитаници, реализирано в обучението и възпитанието (Пеев 1982, 209–211; Пеев 2009).

В обръщението си към командирите и преподавателите Вапцаров казва:

– *Искам да докажа, че с формули не се управлява една душа.*

– *Искам да ви разясня защо ние сме толкова далече от Вас.*

– *Когато срещнем някой от Вас, ние повече се страхувахме, отколкото уважавахме.*

Ние ли сме виновни? Ние ли създадохме сами това положение? Не!

– *Аз искам да разясня именно на Вас, наши бивши началници, за да не сте учудени, за да не ни сочите Вашия пример на миналото, защото оттам произлизат всичките противоречия, оттам е и онзи конфликт, който днес е по-осезателен от всеки друг път.*

– *Та можем ли да бъдем като Вас, когато сме рожби на съвсем друга епоха, на съвсем друг нравствен мироглед? Та можете ли да сравните съвременната болзена чувствителност с Вашата?*

– *В коя душа няма по някои спомен от всяка лекция, от всеки преподавател! Ние Ви благодарим, ние Ви адмираме, наши учители, и ще заключим в сърцето си една признателност завинаги³.*

Речта на Никола Вапцаров, произнесена при завършване на Морското училище през 1932 година, е уникален пример за **интроспекция в педагогиката**, когато випускникът дава оценката си за качеството на образованието и възпитанието, за ролята на преподавателите за личностното изграждане на обучаемите и тяхната подготовка за реализацията им живота.

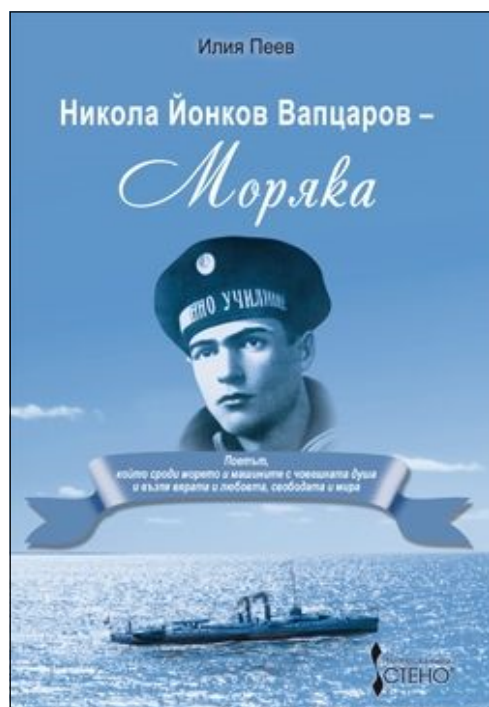
I. ПРИНОСЪТ НА НИКОЛА ВАПЦАРОВ ЗА УТВЪРЖДАВАНЕ НА БЪЛГАРИЯ КАТО ДЪРЖАВА НА ДУХА

По думите на академик Дмитрий Сергеевич Лихачов „... в историческото развитие на България – държавата на духа, в защита на българския народ в плътен строй стоят езикът, писмеността, литературата“ (Лихачов 2018). Неоспорим е приносът на поета Никола Йонков Вапцаров – Моряка за утвърждаване авторитета на Република България в глобализиращия се и дигитален свят в нашата **държава на духа**. В подкрепа на това твърдение внимание заслужават редица **международно признати доказателства**:

1) Световният съвет на мира през 1952 г. присъжда на Никола Вапцаров най-престижното отличие – Международната награда за мир. През 1953 г. тя е връчена на неговата майка Елена Вапцарова на многохилядно тържество, пред участвалите в него поети и писатели от десетки държави.

2) За изключителен принос в европейската и световната култура Никола Вапцаров е обявен за личност на ЮНЕСКО за 2009 г. по случай 100-годишнината от рождението му.

³ Сред богатото литературно наследство на Никола Йонков Вапцаров Моряка свое място заема и тази реч.

3) С Указ на Президента на Република България Георги Първанов № 243 от 6 юли 2004 г. (ДВ, бр. 64, 23.7.2004 г.) в памет на великия поет Моряк Никола Вапцаров на Антарктида е наречен връх на неговото име – Вапцаров връх (410 м, координати 62°37'15" ю.ш., 59°54'25" з.д.) – разположен върху планинската верига Тангра, остров Ливингстън от архипелага Южни Шетлъндски острови.

На тържественото събрание в град Варна на 7 декември 2009 г. по случай 100-годишнината от рождението на Никола Вапцаров Президентът на Република България, който пръв получи току-що излязлата монография „Никола Йонков Вапцаров Моряка“, заяви: „Когато връщаме лентата назад, стигаме до 1949 година, когато академичната общност на Морското училище приема за свой патрон най-достойния си възпитаник Никола Йонков Вапцаров и **предлага да бъде учредена международна морска премия на неговото име**“.

4) През 1979 г. с Указ на Държавния съвет за 70-годишнината от рождението на поета е учредена Международна награда за литература „Никола Вапцаров“. За лауреати се удостояват известни автори от Виетнам, Гер-

мания, Гърция, Испания, Италия, Индия, Куба, Никарагуа, Норвегия, Полша, Португалия, Русия, САЩ, Сърбия, Франция и др. Наградата е връчвана през 1984 и 1989 г. През 2009 година за 100-годишнината от рождението на Никола Вапцаров наградата е възстановена от кмета на град Банско с друг статут и формат.

5) По най-нови данни, публично оповестени в печата през 2014 г., произведенията на Вапцаров са преведени в 92 страни на 64 езика и се четат по всички континенти на Земята. Голяма част от преведените творби на поета са в *билнгвистични публикации* (на български и на чужд език).

6) За Никола Вапцаров са написани и продължават да се пишат многократно повече литературни творби, отколкото той самият е създал.

В издадената през 2009 г. антология „За него, живота“ Никола Вапцаров е определен като велика творческа личност, безсмъртен и неповторим художествен талант, бихме добавили творчески Гигант и поетичен Титан!

На него са посветени стихотворения, песни, есета и поеми от 75 автори, като 1/3 от тях са чуждестранни творци. За Вапцаров са се изказвали или са го превеждали десетки световно известни поети и писатели, включително двама носители на Нобелова награда за литература – италианският поет Салваторе Куазимодо и полската поетеса Вислава Шимборска.

Мануел Муньос Идалго е автор на поемата „Смъртта на Никола Вапцаров“ и театралната пиеса за Вапцаров по повод 100-годишнината от рождението на българския поет „Вапцаров – кървата бразда“, която се публикува на испански, английски, шведски и български език.

Могат да се посочат още много национални и международни доказателства за безсмъртния и неповторим художествен талант на поета Никола Йонков Вапцаров – Моряка и световното признание на неговата светла и велика творческа личност.

7) В подкрепа на гореизложеното като свидетелство за националната и международната значимост на творчеството на поета са и двата био-библиографски указателя „Никола Йонков Вапцаров 1909–1942“ (309 страници) и „Никола Йонков Вапцаров 1980–2009“ (336 страници) – библиографска справка от 645 страници. Тези източници разкриват колосалната значимост на поета Никола Вапцаров в българската и в световната литература! Издадени са от Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ по два важни повода – 70-годишнината и 100-годишнината от рождението на поета и съдържат **Вапцаровите произведения и литературата за него от 1926 до 2009 година**. Те са красноречиво научно доказателство за духовното богатство с планетарни мащаби, което тепърва предстои да бъде оценено.

II. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА УЧРЕДЯВАНЕ НА ВАПЦАРОВСКА МЕЖДУНАРОДНА ПРЕМИЯ „МОРЕТО И МАШИНИТЕ“

Посочените международно признати доказателства за неоспоримия принос на поета Никола Йонков Вапцаров – Моряка за утвърждаване авторитета на Република България в глобализиращия се и дигитален свят като **държава на духа** ни дават основание за следното **предложение**:

1) Да се учреди Президентска награда: Вапцаровска международна премия „Морето и машините“.

Целта на държавната премия е да стимулира развитието на науките за морето, образованието и възпитанието на морски кадри, постиженията в областта на безопасността на корабоплаването.

Океанът е люлката на живота на планетата. Нашите океани са нашето бъдеще – над 90% от всички стоки по света се превозват по море. Същевременно човешкият фактор причинява от 80% до 90% от всички морски инциденти! За овладяването и ползването на морските ресурси са необходими добре обучени и културни кадри в различни морски специалности. Българската образователна система в средното професионално и висше морско образование и следдипломната квалификация предлага обучение по много от тях.

Президентската награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ ще бъде мощен стимул в националното и световното морско образование. Наградата ще способства за издигане морския престиж на Република България, ще активира разработването на националната морска стратегия, ще популяризира морската индустрия сред младите хора и ще ги окуражава да предпочитат морските професии при избора на своето бъдещо образование и кариера.

Кариерата в морската индустрия предоставя уникални възможности за развитие на идните поколения. Младешите имат вълнуващ и динамичен професионален път в една от най-важните за световната икономика индустрии.

Президентската награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ ще способства за активизиране на конвергенцията между науката и технологиите, за изграждане на ново отношение „Човек–Машина“, респективно „Екипаж–Кораб“, за превръщане на техногенната безопасност, в т.ч. и безопасността на корабоплаването, в част от ценностната система на човека и неговия морал.

2) С Президентската награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ ежегодно в навечерието на 7 декември – рождената дата на поета, да се удостоияват изявени личности, учебни заведения и институции в Република България и чужбина, с доказан принос в развитието на науките за морето, образованието и възпитанието на морски кадри, постижения в областта на безопасността на корабоплаването.

Президентската награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ представлява почетен знак с лента с лика на Никола Йонков Вапцаров – Моряка, грамота, диплом, плакет, вимпел, статуетка, парична премия.

При оценката на номинираните кандидати от морските университети акцент да се постави върху техния принос за формирането на духовността и развитието на ценностната система на морските специалисти и тяхната духовна връзка с морето и машините!

Статутът и редът за връчване на Президентската награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“, регламентът за връчването ѝ, определяне на журито, степените и размерите на премията, се уреждат в съответствие с нормативно-правната уредба за духовно стимулиране в Република България.

III. АРГУМЕНТИ, ПРАВНИ И НАУЧНИ ОСНОВАНИЯ

Първо: Правните основания на предложението за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ се съдържат в правната уредба на действащата наградна система в Република България, отразена в Конституцията и указите за духовно стимулиране.

В близката история са съществували практики държавният глава да удостоиява с почетни звания „Лауреат на Международната Ботевска награда“, „Лауреат на Международната награда „Кирил и Методий“ и други награди.

Има и съвременен опит в удостояването с Президентска награда. Функционират ясни правила за провеждане на инициативата на Президента на Република България награда „Джон Атанасов“ и Грамоти „Джон Атанасов“ – по категории:

Учредената през 2003 г. Президентска награда „Джон Атанасов“ за млади учени в областта на компютърните науки се посреща радушно в системата на образованието и научните среди, има позитивна обществена подкрепа.

Наградата насърчава личните постижения на младите български изследователи, работещи в сферите на информатиката и комуникационните технологии, създава благодатна и подкрепяща среда за развитието на младите таланти в тези сфери, подкрепя развитието на информационните и комуникационните технологии в България.

Второ: Научните основания на предложението за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ се съдържат в научните изследвания за силата на човешкия дух, морето и машините, нарастващата роля на човешкия фактор в корабоплаването и са документирани не само в научните трудове, а и в практиката на модерни морски компании:

а) Карл-Густав Юнг разработва проблематиката за феномена на духа в науката и изкуството.

б) Духовността на космонавта, летеца и моряка е техният **водещ резерв** в рисковата им професия, който им помага да преодоляват страха от височината, водата и дълбочината, от огромния риск. До този фундаментален извод достигна руският учен професор Владимир Александрович Пономаренко в своя уникален научен труд „Психология на духовността на професионала“ през 2004 г., за което беше удостоен със специална премия в областта на науката и техниката.

Теорията за духовността на професионалистите с опасни професии (летци, моряци, космонавти) разкрива същността на Душата на летеца, на моряка и на космонавта, открива съдържанието на емоционалната и духовната интелигентност.

в) Учените продължават да търсят отговор на въпроса „Имат ли корабите и машините душа?“, издават книги (John Tracy Kidder. *The Soul of a New Machine*. 1981; Daniel Sekulich. *Ocean Titans: Searching for the Soul of a Ship*. 2006), получават високи международни отличия за своите творби – съответно (The Pulitzer Prize) и (UNESCO Prize)!

Важното е да се подчертае, че 50 години преди тях Никола Вапцаров – Моряка е сред първите в света поети, които възпяха и одухотвориха машините. Гениалният поет Вапцаров с литературното си творчество през първата половина на ХХ век **свърза духовно хората, морето и машините, вдъхна на машината ДУША**.

г) За японската корабоплавателна компания Кавасаки Кисен Кайша Лтд. секретът на новия подход през ХХІ век е **Духът на компанията (K-Line)**: Умение, Професионализъм, Интелект, Отговорност, Иновация, Екипна работа!

Трето: В издадената през 2009 г. монография „Никола Йонков Вапцаров – Моряка“ са разкрити художествените приноси на поета, който сроди морето и машините с човешката душа и възпя вярата и любовта, свободата и мира. В монографията втора глава е посветена на „*Духовната връзка между хората, морето и машините*“ в поезията на Никола Вапцаров – Моряка“ (Пеев 2009).

Вапцаровата поезия е немислима без идеите за морето и машините, които са част от вътрешния психологически свят на поета Моряк, от неговата духовна същност. За наша национална гордост Никола Вапцаров е сред първите в света поети, които възпяха и одухотвориха машините.

Никола Вапцаров възпя машините като прогрес на човешкия ум и като източник на вяра и надежда за човека в борбата му за свобода и по-добър живот.

Модерната концепция „Човек–Машина“ ще става все по-актуална във връзка с разширяването на космическите полети, покоряването на Световния океан, нарастване възможностите на изкуствения интелект и роботите в корабоплаването.

Настана времето да се направи нещо ново в национален и световен план, за да се оцени научният и художественият принос на Никола Вапцаров за изграденото от него ново отношение към одухотворените от него машини!

В Приложение № 10 на монографията е направено предложение за учредяване на Международна морска премия на името на Никола Вапцаров, която да се връчва на преподаватели и морски университети за най-високи резултати в подготовка на новите морски командни кадри с висше образование – лидерите на моретата и океаните на ХХІ век! От 2010 г. досега тази идея беше обсъждана на

национални и международни научни форуми и публикувана в десетки научни и популярни издания в нашата страна и в чужбина.

Идеята за учредяване на Международна морска премия на името на Никола Вапцаров получи силна подкрепа и от Международната научна конференция „Технологии и наука за устойчиво морско развитие“, състояла се през месец май 2015 г. във Варна на форума на Черноморските асоциация на морските институции (Black Sea Association Of Maritime Institutions, BSAMI), където аргументирано беше докладвано предложението. Докладът е публикуван в научния сборник на форума (Пеев, 2015, 181–186).

От 2010 г. досега идеята за премията беше популяризирана и подкрепена на много научни форуми, периодични и ежедневни медийни издания в нашата страна и в чужбина – Великобритания, Русия, САЩ, Украйна, Черноморската асоциация на морските институции (BSAMI). Организацията Black Sea Association Of Maritime Institutions (BSAMI) е създадена през месец април 2010 г. в Истанбул от шест висши учебни заведения в: България, Грузия, Румъния, Русия, Турция, Украйна.

Три от шестте черноморски държави, членуващи в BSAMI, публикуваха доклада „New ideas on safety culture in navigation and the necessity of establishing a Vaptsarov International Maritime Prize“ в свои научни списания:

– България: списание „Българска наука“;

– Русия: списание „Вестник государственного морского университета имени адмирала Ф. Ф. Ушакова“, Държавен морски университет „Адмирал Ф.Ф.Ушаков“ в Новоросийск;

– Украйна: Sea-Review, The International Maritime Journal of the Nautical Institute of Ukraine, който е член на Nautical Institute London – Одеска национална морска академия в Одеса.

Като взема активно участие в дейностите за достойното национално и държавно посрещане на обявеното от ООН на 5 декември 2017 г. Десетилетие на науките за океана в интерес на устойчивото развитие (2021 г.–2030 г.), Република България се нуждае от нов тип магистрала – морски магистрала, магистралите на синята икономика, духовното и научното развитие. Със своята поезия Никола Вапцаров – Моряка издигна оригинални световни идеи – Духовно единение на Човека и Машината, вдъхна Душа на машината, чието значение в новия дигитален технологичен свят – века на Индустрията 4.0 – тепърва ще нараства.

Прогнозирайки глобалното бъдеще (Global Future, ‘2050), американският футуролог, физик и теоретик от японски произход Митио Каку (Michio Kaku) на III Световен форум по социални иновации на 20 юни 2019 г. отправи послание към човечеството да се слее с новите машини и компютрите, вместо да воюва с тях. Преди това японската корабоплавателна компания Кавасаки Кисен Кайша Лтд. разкри секрета на новия подход през XXI век: Духът на компанията (K-Line): Умение, Професионализъм, Интелект, Отговорност, Иновация, Екипна работа!

Всичко гореизложено ни дава основание да предложим за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ за стимулиране развитието на науките за морето, образованието и възпитанието на морски кадри, постижения в областта на безопасността на корабоплаването!

Отчитайки всички тези обстоятелства, знаменателни събития, мотиви и аргументи, целесъобразно е да се учреди ежегодна индивидуална и колективна Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“, която да се връчва на преподаватели и морски университети за най-високи резултати в подготовката на новите морски командни кадри с висше образование – световните лидери на моретата и океаните през XXI век!

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ България ще покаже на света нещо ново – Вапцаров е авторът на духовната връзка между човека, морето и машините, което сега се цени много от Международната морска организация и мореплавателните компании. С навлизането на изкуствения интелект този проблем ще нараства – без духовната връзка между човека и машината се стига до Матрицата и Киборга.

Водеща тук е тезата на Алберт Айнщайн:

– Науката и изкуството са така свързани помежду си, както белият дроб и сърцето. В научното мислене винаги присъства елемент на поезия. Истинската наука и истинската поезия изискват единороден мисловен процес.

Та нима такива титани на красотата и духа като Леонардо да Винчи, Микеланджело Буонароти, Жул Верн, Джек Лондон, Айзък Азимов, Робърт Хайнлайн и Артър Кларк чрез изкуството си не са стандарт за инженерна достоверност и не дадоха тласък на науката, машините и технологиите, оценяването и прогреса на човека! Никола Вапцаров е съизмерим с тях и ние трябва да го покажем на света. Никола Вапцаров има свой огромен и недооценен още принос за превръщането на *България в държава на духа! Наш дълг е да направим световно достойние приносът на Никола Йонов Вапцаров Моряка за одухотворяването на машините и симбиозата между Човека и Машината!*

ПОТЕНЦИАЛЪТ на Вапцаровската международна премия „Морето и машините“ е именно в симбиозата между изкуството и науката!

110-годишнината от рождението на Никола Йонков Вапцаров – Моряка през 2019 година е прекрасен повод за първото удостояване на лауреатите на Президентската награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ – изявени личности, учебни заведения и институции в Република България и чужбина, с доказан принос в развитието на науките за морето, образованието и възпитанието на морски кадри, постижения в областта на безопасността на корабоплаването.

ЛИТЕРАТУРА

Каку 2014: Каку, М. *Бъдещето на ума*. София: ИК Бард, 432 с. // **Kaku 2014:** Kaku, M. *Badeshteto na uma*. Sofiya: IK Bard, 432 s.

Каку 2018: Каку, М. *Бъдещето на човечеството. Заселването на Марс, междувездните полети, безсмъртието*. София: ИК Бард, 380 с. // **Kaku 2018:** Kaku, M. *Badeshteto na chovechestvoto. Zaselvaneto na Mars, mezhduvezdните poleti, bezsmartieto*. Sofiya: IK Bard, 380 s.

Лихачов 2018: Лихачов, Д. *Руската култура*. София: Изток – Запад, 480 с. // **Lihachov 2018:** Lihachov, D. *Ruskata kultura*. Sofia: Iztok – Zapad, 480 s.

Пеев 1982: Пеев, И. *Ръкописно наследство*. Съст. и предг. Б. Вапцарова. Подготовка на текста и коментара. Б. Вапцарова, М. Шишкова. Отг. ред. Ст. Божков, С. Баева. София: БАН, с. 209–211. // **Peev 1982:** Peev, I. *Rakopisno nasledstvo*. Sast. i predg. B. Vaptsarova. Podgotovka na teksta i komentara. B. Vaptsarova, M. Shishkova. Otg. red. St. Bozhkov, S. Baeva. Sofia: BAN, s. 209–211.

Пеев 2009: Пеев, И. П. *Никола Йонков Вапцаров – Моряка. Поетът, който сроди морето и машините с човешката душа и възпя вярата и любовта, свободата и мира*. Варна: ИК Стено, 224 с. // **Peev 2009:** Peev, I. P. *Nikola Yonkov Vaptsarov – Moryaka. Poetat, koyto srodi moreto i mashinite s choveshkata dusha i vazpya vyarata i lyubovta, svobodata i mira*. Varna: IK Steno, 224 s.

Пеев 2014: Пеев, И. П. Нови идеи за културата на безопасност в корабоплаването и потребността от учредяване на Вапцаровска международна морска премия. София: – *Българска наука*, бр. 73, с. 175–182. // **Peev 2014:** Peev, I. P. *Novi idei za kulturata na bezopasnost v koraboplavaneto i potrebnostta ot uchredyavane na Vaptsarovska mezhdunarodna morska premia*. Sofia: – *Balgarska nauka*, br. 73, s. 175–182.

Пеев 2016а: Пеев, И. П. Никола Йонков Вапцаров Моряка – талантлив възпитаник на Морското училище (1926–1932) и негов патрон от 1949 година, ярко поетическо дарование в световната духовна култура и морячеството. // *Вапцаровец*, Варна: Издание на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“, посветено на 135-годишнината на флотската Алма Матер, месец май. Юбилеен вестник. с. 16–17. // **Peev 2016а:** Peev, I. P. *Nikola Yonkov Vaptsarov Moryaka – talantliv vazpitanik na Morskoto uchilishte (1926–1932) i negov patron ot 1949 godina, yarko poeticheskо darovanie v svetovната duhovna kultura i moryachestvoto*. *Vaptsarovets*, Varna: Izdanie na VVMU „N. Y. Vaptsarov“, posveteno na 135-godishninata na flotskata Alma Mater, mesets may. Yubileen vestnik. s. 16–17.

Пеев 2016б: Пеев, И. Спомени за нашия преподавател от ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“ по теоретична механика капитан I ранг о.р. доц. д-р инж. Цветан Илиев Папазов – учен, изобретател, изпитател, педагог и душевед. София: – *Педагогика*, бр. 1, с. 103–117. // **Peev 2016б:** Peev, I. *Spomeni za nashia prepodavatel ot VVMU „N. Y. Vaptsarov“ po teoretichna mehanika kapitan I rang o.r. dots. d-r inzh. Tsvetan Iliev Papazov – uchen, izobretatel, izpitatel, pedagog i dusheved*. Sofia: – *Pedagogika*, br. 1, s. 103–117.

Пеев 2018: Пеев, И. П. Предложение за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“. София: Флорир – *Литературен свят*, бр. 112 м. декември. // **Peev 2018:** Peev, I. P. *Predlozhenie za uchredyavane na Prezidentska nagrada Vaptsarovska mezhdunarodna premia „Moreto i mashinite“*. Sofiya: Flyorir – *Literaturen svyat*, br. 112 m. dekemvri.

Stamatov 2018: Stamatov, P. Проф. Илия Пеев предлага да се учреди Вапцаровска международна премия „Морето и машините“. Редакционна статия на Информационния портал за българите по света. Чикаго: „Eu-

rochicago.com“ President: Petar Stamatov. 16 декември. // **Stamatov 2018:** Stamatov, P. Prof. Iliya Peev predlaga da se uchredi Vaptsarovska mezhdunarodna premiya „Moreto i mashinite“. Redaktsionna statiya na Informatsionnia portal za balgarite po sveta. Chikago: „Eurochicago.com“ President: Petar Stamatov. 16 dekemvri.

Юбилеенъ сборникъ, 1931. Юбилеенъ сборникъ за 50 годишната дейностъ на Морското Училище 1881–1931 г. Съставен от началника на Морското училище капитанъ П р.о.з. Сава Н. Ивановъ и др. Морска Учебна Часть и Морско Училище. Печатница на Морска учебна часть. Варна, 1931, августъ. // **Yubileena sbornika, 1931.** Yubileena sbornika za 50 godishnata deynosty na Morskoto Uchilishte 1881–1931 g. Sastaven ot nachalnika na Morskoto uchilishte kapitana П r. o. z. Sava N. Ivanova i dr. Morska Uchebna Chasty i Morsko Uchilishte. Pechatnitsa na Morska учебна chasty. Varna, 1931, avgusta.

Peev, 2014: Peev, I. P. New Ideas on Safety Culture in Navigation and the Necessity of Establishing a Vaptsarov International Maritime Prize. Sofia: *Bulgarian Science*, № 73, p. 183–190.

Peev, 2015: Peev, I. P. New Ideas on Safety Culture in Navigation and the Necessity of Establishing a Vaptsarov International Maritime Prize. *Sea Review*. Odessa: The International Maritime Journal of the Nautical Institute of Ukraine. Odessa, № 2 (58), p. 6–12.

Peev, 2016: Peev, I. P. New Ideas on Safety Culture in Navigation and the Necessity of Establishing a Vaptsarov International Maritime Prize. Novorossiysk: *The Scientific Journal* “Vestnik of Admiral Ushakov State Maritime University”, № 1 (14), p. 100–106.

РЕФЕРЕНЦИИ

Решение на Клуб „Военни моряци“ към СОСЗР – София за оказване на подкрепа на предложението за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ (06.05.2019).

Становище от Випуск ‘48 „Вапцаровски“ (1948–1953) на Висшето военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“, гр. Варна, в подкрепа за учредяване на Президентска награда Вапцаровска международна премия „Морето и машините“ (06.05.2019).